

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Turizm ve Rekreasyonda Stebbins'in Ciddi Boş Zaman Teorisinin Bibliyometrik Analizi*

Arş. Gör. Asena KURT DÜNDAR, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Samsun, e-posta: asena.kurt@omu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8337-6155>

Prof. Dr. Bilgehan GÜLCAN, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Ankara, e-posta: bilgehan.gulcan@hbv.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9884-4695>

Öz

Robert Stebbins, boş zaman alanına yıllar süren etnografik çalışmalarıyla katkıda bulunmuştur. Stebbins'in geliştirdiği ciddi boş zamanla ilgili çalışmaların dünyada tarihsel süreci eskiye dayansa da Türkiye'de yeni bir gündeme sahiptir. Çalışmanın amacı, Stebbins'in ciddi boş zaman teorisinden yararlanan çalışmaların bibliyometrik analizinin yapılmasıyla turizm ve rekreasyon alanındaki akademik çalışmalarda bu teorinin kullanım ağırlığını ortaya koymak ve gelecek çalışmalara yönlendirici katkılarda bulunmaktır. Çalışmanın örneklemini; Scopus veri tabanında, teorinin ortaya atıldığı 1973 yılıyla günümüz 2022 yılı arasında, "Ciddi Boş Zaman-Serious Leisure" ve "Robert Stebbins" anahtar kelimelerini "başlık-title" ve "anahtar kelime-keywords" olarak kullanan 458 adet çalışma oluşturmaktadır. Veri analizi sürecinde frekans analizinden ve Vosviewer istatistik programından faydalanılmıştır. Veriler farklı başlıklarda sınıflandırılarak yorumlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre 1996-2022 yılları arasında, "Rekreasyon" ve "Ciddi Boş Zaman" anahtar kelimelerinin kullanıldığı 51, "Turizm" ve "Ciddi Boş Zaman" anahtar kelimelerinin kullanıldığı 54 çalışma yayımlandığı söylenebilmektedir. Çalışmaların yıllara göre, yayımlandıkları kaynaklara göre, yazarlara göre, yayımlandıkları kurumlara göre, yayımlandıkları ülkelere göre, yayın türüne göre, konu alanlarına göre ve en yüksek atıf sayılarına göre dağılımı gösterilmiştir.

* Bu çalışma, 12 Mayıs 2022 tarihinde Sakarya'da gerçekleştirilen 20. Geleneksel Turizm Sempozyumu'nda sözlü bildiri şeklinde özet olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, Turizm, Ciddi Boş Zaman, Robert Stebbins, Bibliyometri.

Makale Gönderme Tarihi: 30.06.2022

Makale Kabul Tarihi: 01.09.2022

Önerilen Atıf:

Kurt DüNDAR, A. ve Gülcan, B. (2022). Turizm ve Rekreasyonda Stebbins'in Ciddi Boş Zaman Teorisinin Bibliyometrik Analizi, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(9): 1235-1248.

Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences

2022, 5(9): 1235-1248. DOI:[10.26677/TR1010.2022.1073](https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1073)
ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

Bibliometric Analysis of Stebbins's Serious Leisure Theory in Tourism and Recreation

Research Assistant Asena KURT DÜNDAR, Ondokuz Mayıs University, Faculty of Tourism, Samsun, e-mail: asena.kurt@omu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8337-6155>

Prof. Dr. Bilgehan GÜLCAN, Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Ankara, e-mail: bilgehan.gulcan@hbv.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9884-4695>

Abstract

Robert Stebbins has contributed to the field of leisure with his ethnographic studies for the years. Although the historical process of the serious leisure time studies developed by Stebbins goes back to the past in the world, it has a new agenda in Turkey. The aim of the study is to make a bibliometric analysis of the studies using Stebbins' serious leisure theory, as well as to reveal the weight of the use of this theory in academic studies in the field of tourism and recreation and to make guiding contributions to future studies. The sample of the study; in the Scopus database, there are 458 studies using the keywords "Serious Leisure" and "Robert Stebbins" as "title" and "keyword" between 1973 when the theory was introduced and 2022 today. Frequency analysis and Vosviewer statistical program were used in the data analysis process of the study. The data were interpreted under different headings. According to the findings of the study, it can be said that 51 studies using the keywords "Recreation" and "Serious Leisure" and 54 studies using the keywords "Tourism" and "Serious Leisure" were published between 1996-2022. The distribution of the studies according to the years, according to the sources they were published, according to the authors, according to the institutions in which they were published, according to the countries in which they were published, according to the type of publication, according to the subject areas and according to the highest number of citations are shown.

Keywords: Recreation, Tourism, Serious Leisure, Robert Stebbins, Bibliometric.

Received: 30.06.2022

Accepted: 01.09.2022

Suggested Citation:

Kurt DüNDAR, A. and Gülcan, B. (2022). Bibliometric Analysis of Stebbins's Serious Leisure Theory in Tourism and Recreation, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(9): 1235-1248.

GİRİŞ

1980lerde, sanayi sonrası dönemde kimlik ve kendini gerçekleştirme kaynağı olarak boş zamanın artan önemine cevap olarak ortaya çıkan ciddi boş zaman kavramı (Stebbins, 1982), Stebbins'in başkalarının mesleki kapasitede yaptıklarını "eğlenme" amacıyla yapanları tanımlamasındaki çalışmalarından doğmuştur (Stebbins, 1992). Stebbins'in boş zaman konusundaki araştırmaları, amatörler üzerinde teorik çalışmasına başladığı 1973 yılının sonlarına kadar uzanmaktadır. Boş zaman çalışmalarının en az iki büyük kategoride kavranabileceği kısa sürede anlaşılmiş ve 1982 yılında Stebbins, kayıtsız (sıradan) boş zamanları karşılaştırmalı zemin olarak kullanarak ciddi boş zamanların temel kavramsal çerçevesini yayınlamıştır. Üçüncü bir boş zaman kategorisi olan "projeye dayalı boş zamanı" da 2005 yılında ekleyerek zamanla farklı araştırmacılardan benzer kavramları da teorisinin içine katmış ve alt başlıkları yıllar geçtikçe yenileyerek teoriyi şekillendirmiştir (Serious Leisure, 2022). Boş zaman biçimlerinin her biri, bir dizi ayırt edici nitelikler, ödüller veya faydalar ile karakterize edilmektedir (Veal, 2017).

Stebbins ilk aşamada boş zamanı, ciddi ve kayıtsız olarak iki ana başlıkla toplamış, sonrasında farklı araştırmacılardan benzer bazı kavramları da teorisinin içerisine katarak alt başlıkları da eklemiş ve teoriyi yenilemiştir (Stebbins, 2000; 2006). Örneğin Unruh'tan (1980) "sosyal dünya" kavramındaki mesafe, sınır tanımaksızın aidiyeti içeren bağlılık yaklaşımı, Stebbins'in teorisinde "özel ortam" başlığının oluşturulmasında; Dubin'in (1992) "hayat merkezli ilgilenimler" yaklaşımı ise teoride "doyum" ve "grup çekiciliği" boyutlarının oluşturulmasında yardımcı olmuştur. Ayrıca, Csikszentmihalyi'nin (1990) akış teorisi de ciddi boş zaman teorisinin temel yapıtaşlarından olup, kayak sporcuları, şarkıcılar, dağcılar ve snowboard kullanıcılarıyla yaptığı çalışmalara (Stebbins, 2000; 2005a) Stebbins, akış kuramını da dâhil etmiş, çalışmalarında da aralarındaki benzeyen noktaları sıklıkla vurgulamıştır.

Çok sayıda çalışma (Hastings vd., 1995; Jones, 2000; Green ve Jones, 2005; Lin, 2011), belirli boş zaman etkinliklerini incelemek için ciddi boş zaman çerçevesini kullanmıştır. Hastings vd., (1995) çalışmalarında ciddi boş zamanın, yeni sosyal ağlar kurmanın yanı sıra sosyal bağları sürdürmek için bir araç olarak hizmet edebileceğini göstermişlerdir. Jones (2000), ciddi boş zamanın altı niteliği ışığında futbol hayranlığını ciddi bir boş zaman etkinliği olarak incelemiş ve ciddi boş zaman etkinliğinin katılımcılara güçlü bir sosyal kimlik duygusu getirdiğini öne sürmüştür. Green ve Jones (2005) spor turizmini ciddi bir eğlence olarak incelemiş ve ciddi spor turizminin katılımcılara olumlu bir sosyal kimlik ve alt kültür etkileşimi için kendini gerçekleştirme ve kendini ifade etme özgürlüğü sağlayabileceğini belirtmişlerdir. Lin (2011) ise Tai-Chi katılımcılarının ciddi boş zaman özelliklerini ve bunun akış deneyimi ile ilişkisini araştırmıştır. Sonuçlar, katılımcıların yaşı, medeni durumu, eğitim durumu, mesleği vb. nedenlerden dolayı ciddi boş zamanlarında önemli bir fark olduğunu göstermiştir. Katılımcıların uzun ömürlülüğü, egzersiz sıklığı ve egzersiz süresi, ciddi boş zaman özellikleri ve akış deneyimi ile pozitif olarak ilişkili çıkmıştır.

Bu çalışmada ilk aşamada ciddi boş zaman teorisi ile ilgili detaylı bilgi verilmiş, daha sonrasında ise alanyazında yer alan çalışmalar tasnif edilmiş ve rekreasyon ve turizm konularıyla ilişkilendirilen ciddi boş zamanın, belirtilen alanlardaki kullanım durumları incelenmiş ve teorisinin kullanım ağırlığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışma ile ciddi boş zaman kavramına ilişkin uluslararası alanyazında yapılan çalışmalar ile ilgili bilgi sahibi olunabilmesi ve yordanması mümkün olmaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Teorinin ilk yıllardan beri odak noktası olan Ciddi Boş Zaman sınıfını Stebbins, 'özel bilgi, beceri veya deneyim gerektiren, oldukça önemli, ilginç veya tatmin edici olan amatör, hobici veya gönüllü faaliyetlerle ilgili kariyer elde edilmesi amacıyla seçilen etkinliğe sistematik katılım gösterilen zaman dilimi' şeklinde tanımlamıştır (Stebbins, 1982). İngilizce "serious leisure" kelimesinin Türkçe karşılığı olarak ciddi boş zaman kelimesinin kullanımı uygun görülmüş, "serious" kelimesinin "önemli" anlamında kullanıldığını belirterek literatüre kazandırmıştır. Stebbins'e (1992) göre ciddi boş zaman, etkinliğe kararlı katılımı gösteren ve onu diğer gündelik boş zamandan ayıran, yani azim, önemli çaba, kariyer gelişimi, kalıcı kazanımlar, kimlik ve özel ortam gibi altı ayırt edici nitelik göstermiştir. Bu altı nitelik, ciddi boş zamanları gündelik boş zamanlardan ayırt etmek için unsurlar olarak kullanılmıştır. Ayrıca yaşam boyu öğrenme (Jones ve Symon, 2001) ve paket macera turları (Kane ve Zink, 2004) gibi etkinliklerin doğasını incelemek için de kullanılmıştır.

İngilizcesi "casual leisure" olup Türkçeye "sıradan" (Arslan, 2012) ya da "kayıtsız" (Munusturlar ve Argan, 2016) boş zaman çevirileri yapılan boş zaman türü, ciddi boş zaman aktiviteleri dışında kalan, kısa süreli, özünde özendiriciliğin olduğu, standart seviyede keyifli bir aktivite gerektiren, hiçbir özel eğitime ihtiyaç duyulmadığı, temelinde hedonizmin (hazcılık) olduğu, önemli derecede saf bir eğlence hissi verdiği, temeli eğlenceye dayanan aktiviteler (Stebbins, 1992, 1997) şeklinde tanımlanmıştır. Uygulanmasında herhangi bir boş zaman kariyeri gerektirmemesi ve bir kariyer oluşumuna da katkıda bulunmamasından dolayı boş zamanın diğer türlerinden ayrılmaktadır. Csikszentmihalyi (2000), kayıtsız boş zaman etkinliklerini, günlük faaliyetlerin içinde bireyi güdüleyen ve içten gelen doğal aktiviteler şeklinde tanımlamıştır. Kayıtsız boş zaman faaliyetlerini Stebbins (1992); oyunlar, rahatlatıcı etkinlikler, pasif ve aktif eğlenceler, sosyal diyaloglar, duyuşsal uyarımlar, sıradan gönüllülük ve mutluluk verici aerobik etkinlikler şeklinde tanımlamıştır.

Ciddi boş zaman yaklaşımının tam anlamıyla şekillenmediği zamanlarda Stebbins, ciddi ve kayıtsız boş zaman aktivitelerinin, bireylerin tüm boş zamanlarını kapsadığını savunarak başka sınıfların varlığını reddetmiştir (Stebbins, 2001). Ancak ilerleyen yıllarda bu görüşünün yanlışlığını ve sınıflamanın yetersizliğini kabul eden Stebbins gözlemlerine devam ederek, üçüncü bir boş zaman türü olarak "proje temelli boş zaman" (project-based leisure) sınıfından bahsetmiştir. Proje temelli boş zamanı ise kısa vadeli, orta derecede karmaşık, tek seferlik veya az sıklıkta olan, ancak sıklığı da düzenli olmayan boş zamanda gerçekleştirilen faaliyetler olarak tanımlamıştır. Önemli bir planlama, çaba ve bazen beceri veya bilgi gerektirmekte, ancak tüm bunlar ciddi bir boş zaman değildir ve bunlara dönüşme amacı da gütmemektedir (Stebbins, 2005b).

Stebbins tarafından herhangi bir sınıf altında değerlendirilmeyen bir diğer boş zaman türü ise "sapkın boş zaman"dır (deviant leisure). Boş zaman çalışmaları, boş zaman etkinliklerinin doğası gereği ve tartışmasız olarak "iyi" olarak geleneksel bir anlayışını benimsemiş ve boş zaman davranışı ve disiplin içinde incelemesi kapsamında "sapkınlığı" düşünmek için çok az yer bırakmıştır. Sapkın boş zamanın geniş alanı, son zamanlarda sosyal bilimlerde artan bir ilgi toplaması ile birlikte Stebbins, hedonizm, kabalık ve boş zamanın olumsuz ya da "sapkın" tarafına da dikkat çekmiştir (Deviant Leisure, 2016). Sapkın boş zaman, ciddi boş zaman yaklaşımında, bir toplumun cezai ve cezai olmayan ahlaki normlarının bir ihlali olarak tanımlanmıştır (Stebbins, 1996a; William, 2009). Genelde duyuşsal uyarılma ve bedensel hazlara dayanmaktayken kayıtsız boş zamanın duyuşsal uyarımlar başlığından ayrıldığı nokta toplum tarafından tolere edilebilme seviyesidir (Katz, 1988; Stebbins, 1996a).

Boş zaman ve turizm tanımlarının incelenmesi, deneyimlerin birbiriyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Netto, 2009). Yapılan çalışmalarla birlikte ciddi boş zaman kavramı, turizmin özel biçimlerinden gönüllü turizmi (Wearing, 2004), özel ilgi turizmi (Trauer, 2006), spor turizmi (Jennings, 2007), macera turizmi (Kane ve Zink, 2004) ve temalı festivaller (Kim ve Jamal, 2007) gibi türleri incelenerek geliştirilmiştir. ‘Ciddi Boş Zaman Olarak Kültür Turizmi’nde Stebbins (1996b), “ciddi boş zaman” teorisinin kültür turizmine uygulanabileceğini öne sürmüştür. Turistlerin etnik kültürün özünü deneyimleme biçimleri, kültürel seyahat deneyimlerini karakterize etmektedir (Kiwasaki, 2000; Van den Berghe ve Keyes, 1984; Van den Berghe, 1992).

YÖNTEM

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemi olan bibliyometri analizinden faydalanılmıştır. Bibliyometrik analiz; bilimsel çalışmaların gelişim düzeyinin artırılmasında daha geniş açıdan bakılmasına imkân sunan disiplinlerarası temel bir dayanaktır (Samiee ve Chabowski, 2012). Bibliyometrik veriler, ülkelerin, üniversitelerin, dergilerin, özel araştırma konularının, çeşitli disiplinlerin özelliklerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesinde etkili bir yöntem olarak belirtilmiştir (Huang vd., 2006). Ayrıca araştırmacıların araştırma alanlarının incelenmesi, çıktıları ve sonuçların değerlendirilmesini sağlama noktasında faydalı bir araçtır (Grant vd., 2000). Basılı yayınların nicel analizle bazı özelliklerinin incelenmesi ve çözümlenmesiyle söz konusu alanın bilimsel iletişimiyle ilgili ipuçları veren bir yöntem olarak söylenebilmektedir (Temizkan vd., 2015:394). Ele alınan konular hakkında gerçekleştirilen çalışmalarla ilgili derinlemesine bilgi sahibi olunmasında yardımcı olmaktadır (Tayfun vd., 2018).

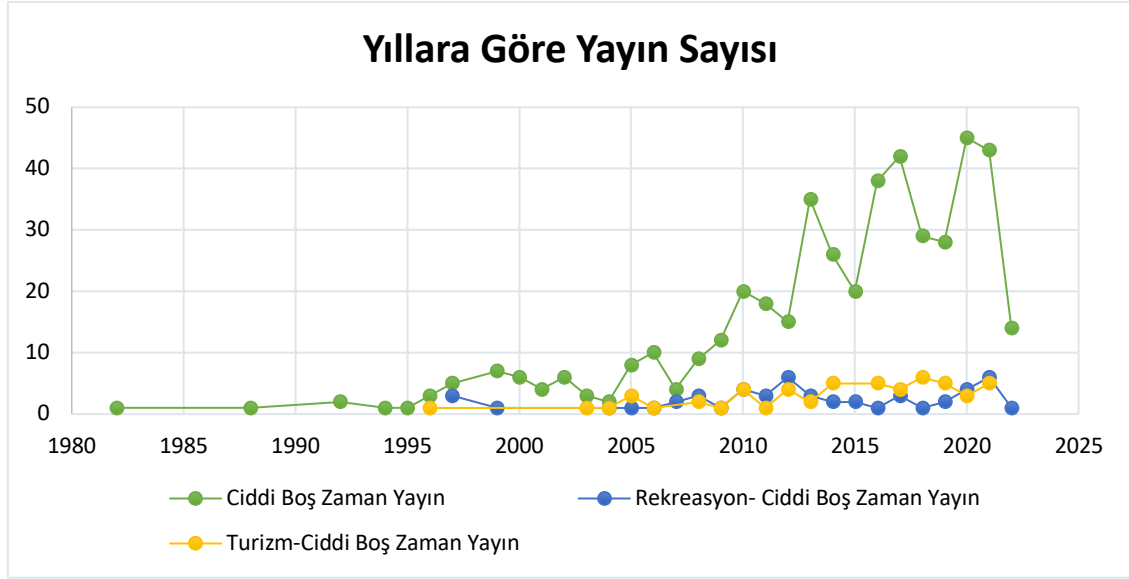
Çalışmanın evrenini dünyada ciddi boş zaman ile ilgili yapılmış çalışmalar oluşturmaktadır. Örneklemini ise Scopus veri tabanında yer alan “ciddi boş zaman” ve “Robert Stebbins” anahtar kelimeleri kullanılarak ciddi boş zaman teorisinin ortaya atıldığı yıl olan 1973 ile 2022 yılları arasındaki çalışmalarda tarama gerçekleştirildiğinde elde edilen 458 adet çalışma oluşturmaktadır. Ayrıca “rekreasyon ve ciddi boş zaman”, “turizm ve ciddi boş zaman” anahtar kelimeleri kullanılarak da bir tarama gerçekleştirilmiştir. Taranan çalışmalarda yayın yılı, yayımlandıkları kaynakları, yazarları, hangi kurumda ve ülkede yayımlandığı, hangi bilimsel çalışma türlerine odaklanıldığı, çalışma alanları ve en fazla atıf yapılan yazar ve yayınları analiz edilerek değerlendirilmiştir. Elde edilen verilerin görsel analizinde Vosviewer istatistik programından yararlanılmıştır.

BULGULAR

Scopus veri tabanında ilk olarak “ciddi boş zaman” ve “Robert Stebbins” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama gerçekleştirilmiştir. Tarama sonucundaki çalışmalar yıllara, kaynaklara, yazarlara, kurumlara, ülkelere, yayın türüne, konu alanlarına ve en yüksek atıf yapılan yazar ve yayınlara göre dağılımları incelenmiş ve 458 çalışmaya ulaşılmıştır. Ayrıca rekreasyon ve ciddi boş zaman anahtar kelimeleri aratıldığında 51, turizm ve ciddi boş zaman anahtar kelimeleri aratıldığında 54 çalışmaya rastlanmıştır. Araştırmaların yıllara göre dağılımı ise Şekil 1’de verilmiştir.

Yıllara göre dağılım incelendiğinde ciddi boş zamana ilişkin ilk yayının 1997’de yayımlandığı, 2013’ten sonra yapılan çalışmaların sayısında artış yaşandığı, 2020 yılı ile en yüksek yayın sayısına ulaştığı görülmektedir. Rekreasyon ve ciddi boş zaman anahtar kelimelerinin bir arada kullanıldığı çalışmalar incelendiğinde ilk yayın 1997 yayımlanmış ve 2012 ve 2021’de en yüksek sayıda çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Turizm ve ciddi boş zaman anahtar kelimelerinin

aratıldığında ise ilk yayın 1996'da gerçekleştirilmiş ve 2018'de en yüksek yayın sayısına ulaşılmıştır.

Şekil 1. Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

Anahtar kelimeler kapsamında araştırmaların yayımlandıkları kaynaklara göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Araştırmaların Yayımlandıkları Kaynaklara Göre Dağılımı

Ciddi Boş Zaman- R. Stebbins		Rekreasyon- Ciddi Boş Zaman	
Kaynaklar	Yayın Sayısı	Kaynaklar	Yayın Sayısı
Leisure Studies	54	Journal of Leisure Research	17
Leisure Sciences	31	Leisure Sciences	4
World Leisure Journal	28	Asia Life Sciences	2
Journal of Leisure Research	27	Leisure Studies	2
Leisure Loisir	21	World Leisure Journal	2
Annals of Leisure Research	16	Advanced Science Letters	1
Loisir Et Societe	11	Annals Of Leisure Research	1
Information Research	8	Cogent Social Sciences	1
Journal of Documentation	7	Frontiers In Ecology and Evolution	1
Event Management	5	Heliyon	1
Turizm- Ciddi Boş Zaman			
Kaynaklar	Yayın Sayısı		
Leisure Sciences	4		
Leisure Studies	3		
Tourism Management	3		
Annals of Leisure Research	2		
European Journal of Tourism Research	2		
International Journal of Tourism Research	2		
Journal Of Sport and Tourism	2		
Sport In Society	2		
Tourism Management Perspectives	2		
Acta Turistica	1		

Ciddi boş zaman anahtar kelimesi bağlamında gerçekleştirilen incelemede en fazla yayın yapan ve oldukça yüksek bir sayıya ulaşan kaynak "Leisure Studies" isimli dergi olurken, bu dergiyi "Leisure Sciences" izlemektedir. Turizm ve ciddi boş zaman anahtar kelimeleri aratıldığında da en fazla yayın sayısına ulaşan kaynaklar olarak bu iki dergi karşımıza çıkmaktadır. Rekreasyon ve ciddi boş zaman anahtar kelimeleri ile en fazla yayın sayısına ulaşan kaynak "Journal of Leisure Research" olmuştur.

Anahtar kelimeler kapsamındaki araştırmaların yazarlara göre dağılımı Tablo 2’de detaylı olarak verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaların Yazarlara Göre Dağılımı

Ciddi Boş Zaman- R. Stebbins		Rekreasyon- Ciddi Boş Zaman		Turizm-Ciddi Boş Zaman	
İsim	Sayı	İsim	Sayı	İsim	Sayı
Stebbins, R.A.	42	Scott, D.	4	Taheri, B.	4
Heo, J.	18	Ahn, B.W.	2	Gannon, M.J.	3
Scott, D.	11	Gould, J.	2	Getz, D.	3
Patterson, I.	9	Heo, J.	2	Barbieri, C.	2
Hartel, J.	7	Hsu, H.Y.M.	2	Brown, G.	2
Stebbins, R.	7	Kennelly, M.	2	Curran, R.	2
Lamont, M.	6	Kim, J.	2	Jones, I.	2
Williams, D.J.	6	Lamont, M.	2	Lamont, M.	2
Cox, A.M.	5	Lee, K. F.	2	Patterson, I.	2
Gallant, K.	5	Stebbins, R.	2	Shipway, R.	2

Tablo 3. Araştırmaların Yayımlandıkları Kurumlara Göre Dağılımı

Ciddi Boş Zaman- R. Stebbins		Rekreasyon- Ciddi Boş Zaman	
Kurumlar	Yayın Sayısı	Kurumlar	Yayın Sayısı
University of Calgary	46	University of Calgary	4
Texas A&M University	16	Texas A&M University	4
Griffith University	14	University of Waterloo	3
The University of Queensland	12	Griffith University	3
Yonsei University	11	Hanseoo University	2
Zhejiang University	9	University of Mississippi	2
Southern Cross University	9	Southern Cross University	2
University of Georgia	9	Soongsil University	2
University of Waterloo	8	University Northern Colorado	2
Indiana University-Purdue University Indianapolis	8	Winston-Salem State University	2
Turizm- Ciddi Boş Zaman			
Kurumlar	Yayın Sayısı		
Heriot-Watt University	4		
University of Strathclyde	3		
Bournemouth University	3		
The University of Queensland	3		
University of Calgary	2		
Victoria University of Wellington	2		
NC State University	2		
University of Dundee	2		
Southern Cross University	2		
National Chiayi University	2		

Ciddi boş zamana ilişkin en fazla yayın, teorinin sahibi olan Stebbins, R. A.'ya aittir. Stebbins tarafından 42 çalışma bulunurken, bunu Heo, J. tarafından yayımlanan 18 çalışma takip etmektedir. Rekreasyon ve ciddi boş zaman anahtar kelimeleri aratıldığında Scott, D. tarafından 4, turizm ve ciddi boş zaman kelimeleri aratıldığında Taheri, B. tarafından 4 çalışma en yüksek yayın sayısına sahip yazarlar olarak görülmektedir.

Yapılan çalışmaların yayımlandıkları kurumlara göre dağılımı Tablo 3'te detaylıca gösterilmektedir.

Ciddi boş zaman kavramı kapsamında en çok yayın "University of Calgary"e aittir. Bu kurumu "Texas A&M University" izlemektedir. Rekreasyon ve ciddi boş zaman kavramlarına ilişkin en fazla yayının yapıldığı kurum ciddi boş zamanda olduğu gibi "University of Calgary" olmuştur. Turizm ve ciddi boş zaman kavramlarına ilişkin en fazla yayının yapıldığı kurum "Heriot-Watt University"dir.

Anahtar kelimeler kapsamında yapılan çalışmaların yayımlandıkları ülkelere göre dağılımı ise Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Araştırmaların Yayımlandıkları Ükelere Göre Dağılımı

Ciddi Boş Zaman- R. Stebbins		Rekreasyon-Ciddi Boş Zaman		Turizm- Ciddi Boş Zaman	
Ülkeler	Yayın Sayısı	Ülkeler	Yayın Sayısı	Ülkeler	Yayın Sayısı
ABD	141	ABD	20	İngiltere	13
Kanada	87	Kanada	10	Avustralya	12
İngiltere	69	Avustralya	5	ABD	10
Avustralya	68	Tayvan	4	Tayvan	5
Güney Kore	31	Güney Kore	3	Kanada	4
Tayvan	24	Almanya	2	Yeni Zelanda	4
Çin	19	Portekiz	2	Portekiz	3
İspanya	12	İsveç	2	Güney Kore	3
İsrail	9	Türkiye	2	Çin	2
Yeni Zelanda	9	İngiltere	2	Finlandiya	2

Ciddi boş zaman kavramına ilişkin en fazla yayın yapan ülke Amerika Birleşik Devletleri iken, sırasıyla Kanada ve İngiltere bu sırayı takip etmektedir. Rekreasyon ve ciddi boş zaman kavramları ile ilgili çalışmalarda da bu durum aynıdır. Türkiye de bu sıralama içerisinde yerini bulabilmiştir. Turizm ve ciddi boş zaman kavramlarına ilişkin en fazla yayın yapan ülke İngiltere ve devamında Avustralya olmuştur.

Anahtar kelimelere ilişkin araştırmaların yayın türüne göre dağılımı Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5. Araştırmaların Yayın Türüne Göre Dağılımı

Ciddi Boş Zaman- R. Stebbins		Rekreasyon-Ciddi Boş Zaman		Turizm-Ciddi Boş Zaman	
Yayın Türü	Yayın Sayısı	Yayın Türü	Yayın Sayısı	Yayın Türü	Yayın Sayısı
Makale	395	Makale	44	Makale	48
Kitap Bölümü	20	Konferans Bildirisi	3	Konferans Bildirisi	3
Konferans Bildirisi	13	Not	2	Kitap Bölümü	1
İnceleme	13	Kitap Bölümü	1	Not	1
Kitap	9	İnceleme	1	İnceleme	1
Not	6				
Mektup	2				

Anahtar kelimelerinin tümündeki çalışmalarda en fazla yayın türü makale olmuştur. Rekreasyon ve ciddi boş zaman, turizm ve ciddi boş zamana ilişkin yayın türlerinde konferans bildirisi bu sırayı takip ederken ciddi boş zamanda kitap bölümü gelmektedir.

Anahtar kelimeler kapsamında yapılan araştırmaların konu alanlarına göre dağılımı Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. Araştırmaların Konu Alanlarına Göre Dağılımı

Ciddi Boş Zaman- R. Stebbins			
Araştırma Alanı	Yayın	Araştırma Alanı	Yayın
Sosyal Bilimler	348	Biyokimya, Genetik ve Moleküler Biyoloji	7
İşletme, Yönetim ve Muhasebe	253	Mühendislik	6
Psikoloji	80	Enerji	4
Çevre Bilimi	75	Tarım ve Biyoloji Bilimleri	3
Sanat ve Beşerî Bilimler	31	Karar Bilimleri	3
Tıp	31	Dünya ve Gezegen Bilimleri	3
Bilgisayar Bilimi	24	Multidisipliner	3
Ekonomi, Ekonometri ve Finans	12	Malzeme Bilimi	2
Sağlık Meslekleri	12	Matematik	2
Hemşirelik	10	Nörobilim	2
		Toplam	921
Rekreasyon-Ciddi Boş Zaman		Turizm-Ciddi Boş Zaman	
Araştırma Alanı	Yayın	Araştırma Alanı	Yayın
Sosyal Bilimler	39	İşletme, Yönetim ve Muhasebe	47
İşletme, Yönetim ve Muhasebe	35	Sosyal Bilimler	33
Çevre Bilimi	27	Çevre Bilimi	9
Tarım ve Biyoloji Bilimleri	3	Ekonomi, Ekonometri ve Finans	4
Biyokimya, Genetik ve Moleküler Biyoloji	3	Psikoloji	3
Psikoloji	3	Sanat ve Beşerî Bilimler	2
Enerji	2	Bilgisayar Bilimi	2
Mühendislik	2	Tıp	2
Matematik	2	Karar Bilimleri	1
Sanat ve Beşerî Bilimler	1	Sağlık Meslekleri	1
Bilgisayar Bilimi	1	Multidisipliner	1
Tıp	1	Toplam	105
Multidisipliner	1		
Toplam	120		

“Ciddi boş zaman” ve “rekreasyon ve ciddi boş zaman” kavramlarına ilişkin araştırmaların alanları Sosyal Bilimlerde ağırlık göstermektedir. İkinci sırada ise İşletme, Yönetim ve Muhasebe alanı gelmektedir. Turizm ve ciddi boş zaman anahtar kelimeleri aratıldığında ise ilk sırada İşletme, Yönetim ve Muhasebe gelirken, bu sırayı Sosyal Bilimler takip etmiştir. Psikoloji, çevre bilimi alanlarında da çok sayıda çalışma gerçekleştirilmiştir.

Anahtar kelimeler kapsamında araştırmaların en yüksek atıf sayılarına göre dağılımı Tablo 7'de yer almaktadır.

Ciddi boş zaman kavramına ilişkin en yüksek atıf sayısına sahip yazar, teorinin sahibi olan Stebbins, R.A. olup 520 atıf sayısına ulaştığı çalışması, teorinin temelini oluşturan ciddi boş zamanın kavramsal çerçevesini yayınladığı çalışmadır. Rekreasyon ve ciddi boş zaman kavramına ilişkin araştırmalarda en yüksek atıf Kane, M.J. ve Zink, R.'nin çalışmasıdır. Turizm ve ciddi boş zamana ilişkin araştırmalardaki en yüksek atıf sayılarına sahip yazar da yine Stebbins, R.A. olmuştur.

Gerçekleştirilen analiz sonucunda ciddi boş zaman konusunda yapılan çalışmalarda en fazla ciddi boş zaman kelimesinin kullanıldığı, bu kelimeyi kayıtsız boş zaman, gönüllülük, bağlılık ve ölçek geliştirme takip etmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan çalışmada “ciddi boş zaman”, “rekreasyon ve ciddi boş zaman” ve “turizm ve ciddi boş zaman” kavramlarını anahtar kelimelerinde ve/veya başlıklarında kullanan çalışmaların bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir. Scopus veri tabanı üzerinden yapılan tarama sonucunda “ciddi boş zaman” kavramıyla ilgili 1976-2022 yılları arasında 458, “rekreasyon ve ciddi boş zaman” kavramıyla ilgili 51 ve “turizm ve ciddi boş zaman” kavramıyla ilgili 54 çalışmaya rastlanmıştır. Anahtar kelimeler kapsamında taranan çalışmaların; yayım yılı, kaynak, yazar, kurum, ülke, yayın türü, konu alanı, en yüksek atıf sayısı ve anahtar kelime ağına göre incelemesi yapılmıştır.

Anahtar kelimeler kapsamında ciddi boş zaman ile ilgili 1982’de, rekreasyon ve ciddi boş zamanla ilgili 1997’de ve turizm ve ciddi boş zamanla ilgili 1996’da ilk yayın yayımlanmıştır. Ciddi boş zaman kavramıyla ilgili çalışmalar 2013’ten beri artış göstermiş ve 2020 yılında en fazla çalışma sayısına ulaşılmıştır. Rekreasyon ve ciddi boş zaman kavramıyla ilgili çalışmalarda 2012 ve 2021 yılında, turizm ve ciddi boş zaman kavramıyla ilgili çalışmalarda ise 2018 yılında en yüksek sayıya ulaşılmıştır. Rekreasyon ve ciddi boş zaman anahtar kelimelerinin bir arada kullanıldığı çalışmalar 2004’ten beri her yıl gerçekleştirilmiş ancak rekreasyon olgularının açıklanmasında oldukça önemli rolü olmasına rağmen bu sayı düşük kalmıştır.

Yayınlandıkları kaynaklara göre incelendiğinde “ciddi boş zaman” ve “turizm ve ciddi boş zaman” kavramlarına ilişkin en fazla yayın yapan dergiler “Leisure Studies” ve “Leisure Sciences” olmuştur. Rekreasyon ve ciddi boş zaman kavramlarına ilişkin kaynaklarda “Journal of Leisure Research” dergisi en yüksek sayıya ulaşmıştır. Ciddi boş zaman kelimesi hakkında yayın yapan yazarların dağılımında en fazla yayını yapan yazar Stebbins, R.A. olurken rekreasyon ve ciddi boş zaman kavramlarında Scott, D. ve turizm ve ciddi boş zaman kavramlarında Taheri, B. olmuştur.

Yayın yapan kurumlara göre incelendiğinde “ciddi boş zaman” ve “rekreasyon ve ciddi boş zaman” anahtar kelimeleri kapsamında “Calgary Üniversitesi” ve “Texas A&M Üniversitesi” kurumları önem taşımaktadır. Bu kavramlara ilişkin yayın yapan ülkeler incelendiğinde ise ABD ve Kanada ülkeleri en yüksek yayın sayısına sahiptir. Türkiye’nin de sıralama içerisinde yer alması dikkat çekmektedir. Üç kavrama ilişkin yayın türü incelendiğinde en fazla makale hazırlandığı görülmektedir. Konu alanlarına göre incelendiğinde oldukça farklı konu alanlarına ilişkin yayınlar bulunurken ciddi boş zaman ve rekreasyon ve ciddi boş zaman kavramlarında en fazla sosyal bilimler alanında çalışılmıştır. En yüksek atıf sayısına göre incelendiğinde “ciddi boş zaman” ve “turizm ve ciddi boş zaman” kavramlarında en çok atıf alan yazar, teorinin sahibi Stebbins, R.A. olmuştur. Ciddi boş zaman kavramına ilişkin çalışmaların anahtar kelimeleri ağı incelendiğinde ise ciddi boş zaman, teorinin diğer sınıflandırması olan kayıtsız boş zaman, gönüllülük, bağlılık, ölçek geliştirme, kazanımlar, Avustralya kelimelerinin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Rekreasyonel faaliyetlere katılımda deneyimler, Stebbins’in ciddi boş zaman teorisinin öz nitelikleri aracılığıyla keşfedilebilmektedir (Kane ve Zink, 2004). Ciddi boş zamanın niteliklerinden kalıcı faydalar ile ilgili araştırmalarda, faydalar; kendini gerçekleştirme, kendini zenginleştirme, rekreasyon, başarı duyguları, sosyal etkileşim ve aidiyet, benlik imajı, kendini ifade etme ve kalıcı fiziksel ürünler şeklindeki bazı olguları açıklayabilmektedir (Stebbins, 1982).

Bu araştırmada, Scopus veri tabanında “ciddi boş zaman”, “rekreasyon ve ciddi boş zaman” ve “turizm ve ciddi boş zaman” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama gerçekleştirilmiştir. Gelecekte yapılacak çalışmalar için diğer veri tabanları (Web of Science, Google Scholar vb.) ve ulusal yazın da dahil edilerek tarama yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Arslan S. (2012). Serbest zaman kullanımı: sıradan serbest zaman etkinlikleri ve sistemli serbest zaman etkinlikleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2): 1-10.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The Psychology of Optimum Experience*. Harper and Row: New York.
- Csikszentmihalyi, M. (2000). *Beyond boredom and anxiety*, Jossey-Bass, San Francisco.
- Deviant Leisure. (2016). *Deviant Leisure: A Criminological perspective* <https://deviantleisure.com/2016/03/14/deviant-leisure-a-criminological-perspective/> [Erişim tarihi: 28.03.2022].
- Dubin, R. (1992). *Central Life Interests: Creative Individualism in a Complex World*. New Brunswick, NJ: Transaction.
- Grant, J., Cottrell, R., Cluzeau, F. and Fawcett, G. (2000). Evaluating “payback” on biomedical research from papers cited in clinical guidelines: applied bibliometric study. *BMJ*, 320(7242), 1107-1111.
- Green, B.C. and Jones, I. (2005). Serious leisure, social identity and sport tourism. *Sport in Society: Cultures, Commerce, Media Politics*, 8(2), 164–181.
- Hastings, D.W., Kurth, S.S., Schloder, M. and Cyr, D. (1995). Reasons for participating in a serious leisure career: Comparison of US and Canadian masters swimmers. *International Review for the Sociology of Sport*, 30(1), 101–117.
- Huang, Y.L., Ho, Y.S. and Chuang, K.Y. (2006). Bibliometric Analysis of Nursing Research in Taiwan 1991-2004. *Journal of Nursing Research*, 14(1), 75-81.
- Jennings, G. (2007). *Water-Based Tourism, Sport, Leisure and Recreation Experiences*. Burlington, MA: Elsevier.
- Jones, I. (2000). A model of serious leisure identification: The case of football fandom. *Leisure Studies*, 19(4), 283–298.
- Jones, I. and Symon, G. (2001). Lifelong learning as serious leisure: Policy, practice and potential. *Leisure Studies*, 20, 269–283.
- Kane, M. J. and Zink, R. (2004). Package adventure tours: Makers in serious leisure careers. *Leisure Studies*, 23(4), 329–345.
- Katz, J. (1988). *Seductions of Crime: Moral and Sensual Attractions of Doing Evil*. New York: Basic Books.
- Kim, H. and Jamal, T. (2007). Touristic quest for existential authenticity. *Annals of Tourism Research*, 34(1), 181–201.
- Kiwasaki L. (2000). Ethnic tourism in Hokkaido and the shaping of Ainu identity. *Pacific Affairs*, 73(3), 393–412.

- Lin, W. X. (2011). *The study of participant's attitude of serious leisure and flow experience on Tai-Chi Sport*. Yüksek Lisans Tezi. Asia University.
- Munusturlar, M. A. and Argan, M. (2016). Development of the serious and casual leisure measure. *World Leisure Journal*, 58(2), 124-141.
- Netto, A. P. (2009). What is tourism? Definitions, theoretical phases and principles. (Editör) Tribe, J.: *Philosophical issues in tourism* içinde (ss.43–61). Toronto: Channel View Publications.
- Samiee, S. and Chabowski, B.R. (2012). Knowledge Structure in International Marketing: A Multi-Method Bibliometric Analysis. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 40(2), 364-386.
- Serious Leisure. (2022). *A History of the Serious Leisure Perspective (SLP)*. <https://www.seriousleisure.net/historystebbins-bio.html> [Erişim tarihi: 30.03.2022].
- Stebbins, R. A. (1982). Serious leisure: A conceptual statement. *Pacific Sociological Review*. 25: 251-272.
- Stebbins, R. A. (1992). *Amateurs, Professionals, and Serious Leisure*. McGill-Queen's University Press: Montreal.
- Stebbins, R. A. (1996a). *Tolerable differences: living with deviance* (2nd ed.). Toronto: McGraw-Hill Ryerson (www.soci.ucalgary.ca/seriousleisure – Digital Library).
- Stebbins, R. (1996b). Cultural tourism as serious leisure. *Annals of Tourism Research*. 23(4), 948–950.
- Stebbins, R. A. (1997). Casual leisure: A conceptual statement. *Leisure Studies*. 16: 17-25.
- Stebbins, R. A. (2000). Obligation as an aspect of leisure experience. *Journal of Leisure Research*. 32: 152-155.
- Stebbins, R. A. (2001). *New Directions in the Theory and Research of Serious Leisure*. Mellen Press.
- Stebbins, R. A. (2005a). *Challenging Mountain Nature: Risk, Motive, And Lifestyle in Three Hobbyist Sports*. Detselig: Calgary.
- Stebbins, R. A. (2005b). Project-based leisure: theoretical neglect of a common use of free time. *Leisure Studies*, 24(1): 1-11.
- Stebbins, R. A. (2006). Extending the serious leisure perspective. (Editör) Elkington, S., Jones, I., Lawrence, L.: *Serious Leisure: Extensions and Applications* içinde (ss.1-4). LSA Publications: Eastbourne.
- Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç. ve Durmaz, M. (2018). Turizm Alanında Yiyecek ve İçecek ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 523-547.
- Temizkan, S. P., Çiçek, D. and Özdemir, C. (2015). Bibliometric Profile of Articles Published on Health Tourism, *International Human Science*. 12(2), 394- 415.
- Trauer, B. (2006). Conceptualizing special interest tourism – frameworks for analysis. *Tourism Management*. 27(2), 183–200.
- Unruh, D. (1980). The nature of social worlds. *The Pacific Sociological Review*. 23(3): 271-296.
- Van den Berghe, P. L. and Keyes, C. F. (1984). Introduction tourism and re-created ethnicity. *Annals of Tourism Research*, 11(3), 343-352.

Van den Berghe, P. L. (1992). Tourism and the ethnic division of labor. *Annals of Tourism Research, 19*(2), 234-249.

Veal, A. J. (2017) The Serious Leisure Perspective and the Experience of Leisure. *Leisure Sciences, 39*:3, 205-223.

Wearing, S. (2004). Examining best practice in volunteer tourism. (Editör) Stebbins, R. and Graham, M.: *Volunteering as Leisure/Leisure as Volunteering: An International Assessment* içinde (ss.209-224). Wallingford: CABI.

Williams, D. J. (2009). Deviant leisure: Rethinking “the good, the bad, and the ugly”. *Leisure Sciences, 31*(2), 207-213.